

RECEPTAREA LUI MIHAI EMINESCU ȘI REFLEXELE MITIZANTE

The Reception of Mihai Eminescu's Literary Work and Mythicizing Reflexes

The present article discusses the problem of receiving Mihai Eminescu's literary work on two basic coordinates: exegetical, having as a benchmark the aesthetic value of the poet's work, and mentalistic, focused on the tragic biography of the author, correlated with the image of the genius creator, who gave birth to the Eminescu Myth. The evolution of the Eminescu Myth was investigated, from the status of a community myth, configured in the era of the poet's affirmation (the last decades of the 19th century), to that of a cultural myth, the mutation being determined by a complex of social and cultural factors that reveal the tendency of self-identification of our nation through/in Eminescu. The subsequent evolution of the Eminescu Myth took place along identity, paradigmatic, axiological and ideological lines, periodically being situated between an abstract mythification and an aggressive demythization, which indicates the axiological mutations in the cultural field.

Key-words: *reception, waiting horizon, exegesis, community myth, cultural myth, demystification.*

O abordare diacronică a operei eminesciene pune în evidență faptul că, într-o primă fază de afirmare (ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, primele decenii ale secolului XX), aceasta se situa la interferența a două tipuri de receptare: *exegetică*, care punea accent pe valoarea estetică și impactul creației lui Eminescu asupra poezilor contemporani, și *mentalitară*, axată pe biografia scriitorului și motivată afectiv. Drept urmare, în perioada vizată, eminescologia era în corelație cu Mitul Eminescu, care prindea contur la nivelul câmpului mentalitar. Ulterior, acestea capătă o existență cvasiautonomă, în sensul în care granița dintre spațiul literar și cel extraliterar este superfluă, între ele existând numeroase analogii, paralelisme, reflexe directe și indirecte. Cert este că modelul Eminescu transcende paradigma pur literară, revendicându-și o valoare simbolică, mitografică. Imaginea scriitorului care stă în „centrul” culturii devine un construct identitar, un prototip al eroului național în care se reflectă și se recunosc românii de ieri și de azi.

Relevant este contextul genezei acestui mit, circumscris intervalului reprezentativ 1870-1900, marcat de mai multe momente semnificative: consacrarea maiorească a lui Eminescu drept „om al timpului modern”, situat în imediata vecinătate a lui Vasile Alecsandri, fapt ce a declanșat o polemică acerbă între adulatori și detractori; accidentul biografic (1883), devenit prilej pentru speculațiile de presă; moartea tragică a poetului (1889) și valul liric omagial care i-a urmat etc. Definit de Mihai Zamfir ca o etapă „misterioasă și pasionată”, „fertilă în legende”², acest context

¹ Universitatea de Stat din Moldova

² Mihai Zamfir, *Constituirea mitului eminescian: glose despre un mit modern*, în *Eminescu după Eminescu*, Iași, Junimea, 1978, p. 97.

a favorizat fixarea, în mentalul colectiv, a imaginii geniului nefericit sacrificat pe altarul operei, în consens cu destinul tragic, excepțional al geniului romantic, ca temei pentru configurarea Mitului Eminescu. Mai mult, biografia poetului, susceptibilă de mistificări, a stimulat forța creatoare a imaginarului colectiv. Din această perspectivă, afinitățile dintre biografia eminesciană și mitul romantic al „Tânărului Geniu”, surprinse de cercetătorul Mihai Zamfir (viața scurtă, finalul vieții marcat de „pierderea facultății primordiale a creatorului – inteligența”, „ imaginea fizică angelică”, universalitatea și „proteismul preocupărilor”, fascinația pentru „construcțiile universale totalizante”, adică ocultism și esoterism, lipsa de succes în timpul vieții și postumitatea idolatră, „o iubire extraordinară”³), certifică mecanismul mitogenic în cazul Eminescu, chiar dacă suprapunerea lor vădește o „calchiere aparentă”, cum remarcă exegetul.

În aceeași ordine de idei, *Prefața* maioreșciană la prima ediție a volumului *Poesii* (1883) și însăși structura volumului, fixată între cele două texte reprezentative (*Singurătate* și *Criticilor mei*), proiecta imaginea tânărului geniu, prea impersonal și prea nepăsător de soarta lucrărilor sale, dezvoltată ulterior în studiul *Eminescu și poeziile lui* (1889), consfințind și/sau orientând receptarea. Pe de altă parte, intervențiile parodice/contestatare – foiletonul *O familie de poeți* publicat de Barbu Delavrancea, pamfletul *Portret* de N. Xenopol, regretabila epigramă a lui Alexandru Macedonski etc. – au constituit factori ce au întreținut mecanismul mitogenetic, în sensul în care denigrările au, de cele mai multe ori, funcție catalitică în procesul mitizării, acționând în sens invers. Ioana Bot opinează că însăși „dificultatea comprehensiunii” eminesciene în epoca de afirmare (trădată de reacția detractorilor poetului) este un factor stimulator în crearea Mitului Eminescu⁴, deoarece, se știe, esența mitului este de natură explicativă și compensativă, mentalul colectiv completând spațiile albe din biografia/opera poetului și creând, în cele din urmă, o imagine eminesciană distinctă de prototipul biografic real.

Manifestarea *Curentului Eminescu* (ca o alternativă a modelului, satisfăcând nevoia publicului de Eminescu) și valul liric omagial au generat un sentiment de vină și compasiune față de poetul cu destin tragic, influențând receptarea operei lui printr-o grilă specifică, în consens cu traiectoria biografică. Dominanta emoțională care însoțea receptarea eminesciană a antrenat un proces de impersonalizare a creatorului, acesta fiind „dublat”, conform lui Iulian Costache, „de o imagine simbolică, percepută ca atare de public, iar opera va căpăta, și ea, virtuți simbolice speciale”⁵, fapt care întreține mecanismul mitogenetic. Momentele sus-consemnate certifică, pe de o parte, substratul biografic al mitului, iar, pe de altă parte, rolul esențial al comunității în investirea mitică; or, mentalul colectiv, aplicând o grilă specifică de receptare, a configurat, după principiul afectivității, un construct imaginar care s-a îndepărtat treptat de referentul real – biografia poetului Eminescu –, dând naștere Mitului Eminescu.

Acest nucleu primar al mitului, cristalizat în epocă, parcurge ulterior un traseu de consolidare, fiind contextualizat diferit pe parcursul evoluției sale. Momentul esențial este transformarea lui în mit cultural, ale cărui trăsături definitorii sunt, după

³ *Ibidem*, pp. 103-110.

⁴ Ioana Bot (coordonator), *Mihai Eminescu, poet național român. Istoria și anatomia unui mit cultural*, Cluj-Napoca, Dacia, 2002, p. 43.

⁵ Iulian Costache, *Eminescu. Negocierea unei imagini*, București, Cartea Românească, 2008, p. 184.

Lucian Boia, „degajarea unui *adevăr esențial*”, „un sens profund *simbolic*”, „un sistem de interpretare și un cod etic sau un model de comportament”, adevărul comunicat fiind „înțeles ca adevăr călăuzitor”⁶ [4, p. 56]. Obiectivând o relație a unui subiect (fie el individual sau colectiv) cu sine însuși, Mitul cultural Eminescu favorizează explicarea atitudinilor și ideologiilor unei societăți, fiind o modalitate de cunoaștere a sinelui, o proiecție despre noi înșine.

Pentru a surprinde această mutație în sistemul conceptual al Mitului Eminescu, trebuie luate în calcul reflexele și rațiunile mitizante care au alimentat, latent sau manifest, procesul investirii lui cu o nouă semnificație, care a devenit dominantă pentru întreținerea mitului în câmpul de valori al culturii române. Lucian Boia invocă, în acest sens, „obsesia” identitară la români), iar Ioana Bot susține că Mitul Eminescu are „un suport cultural-identitar legitimat ontologic prin afirmarea, în opera poetului, a celor două componente esențiale ale imaginarului istoric românesc: *autohtonismul* și *mesianismul*”⁷. Și pentru Iulian Costache, ivirea Mitului Eminescu are explicațiile „consolidării istoriei unei comunități”, argumentul exegetului fiind că poetul s-a suprapus, „biografic” și „tipologic”, peste o perioadă de efervescență național-identitară: gândirea și opera eminesciană conțineau supozițiile explicite și implicite pentru legitimarea unui uriaș proiect istoric identitar, iar Mitul Eminescu a servit deplin acestui proiect și a fost, prin urmare, selectat ca „image centrală și centripetă a unei identități naționale”⁸.

Astfel, componenta identitară constituie noul suport al afirmării Mitului Eminescu. Demersurile eminescologice, în traiectoria lor evolutivă, conturează această schimbare de perspectivă, *imagea* maioreșciană a *geniului* (cu resorturi biografice relevante și confirmări din opera poetului), întreținută în prima fază de afirmare a mitului prin efortul critic al lui Titu Maiorescu, Nicolae Petrașcu, Mihail Dragomirescu, fiind înlocuită, în primele decenii ale secolului al XX-lea, cu *imagea* unui Eminescu reprezentativ pentru etnie (la Nicolae Iorga, Ilarie Chendi ș.a.). Consacrările exegetice notorii – „un titan al spiritualității românești” (George Călinescu), „omul deplin al culturii românești” (Constantin Noica) etc. – au întreținut acest mecanism al mitizării lui Eminescu, mereu prezent în câmpul de valori al culturii române ca figură emblematică.

Relevantă, în ordinea dată, este și interpretarea lui Constantin Noica, care, definind matricea spirituală românească, descoperă în creația lui Eminescu vocația de universalizare a spiritului românesc și modelul Ființei, prin deschiderea către întreg (univers, filozofie, cultură). Pe linie heideggeriană, filozoful demonstrează că viziunea românească despre Ființă și diversele ei manifestări, exprimate de graiul românesc (în contextul valorii ontologice a limbii, care păstrează manifestările Ființei, fiind „organul ființării”), se află condensate în *arheii* eminescieni – „principiile de ființare, suflările, dihanile acelea bune [...] care «instituie» ființa în lume, atunci când lumea le poate oferi prilejuri favorabile”⁹. Dând substanță poetică acestor identități neschimbătoare prin care ființa noastră ajunge la propria sa esență, Eminescu însuși, ca poet-gânditor, devine, după Noica, arheul graiului și al culturii noastre.

⁶ Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a II-a, București, Humanitas, 2011, p. 56.

⁷ Ioana Bot (coordonator), *op. cit.*, p. 19.

⁸ Iulian Costache, *op. cit.*, p. 11.

⁹ Constantin Noica, *Sentimentul românesc al ființei*, București, Humanitas, 1996, p. 150.

Cum s-a putut observa, procesul de afirmare a Mitului Eminescu a cunoscut două etape: prima (circumscrișă epocii de creație a poetului – ultimele decenii ale secolului al XIX-lea) a marcat configurarea mitului cu resorturi biografice și afective identificabile în contextul care l-a generat (destinul tragic al poetului de geniu, „carantina thanatică”, moartea învăluită în mister); a doua (demarând la începutul secolului al XX-a) a asigurat investirea lui cu o nouă dimensiune, definitorie (cea identitară), consacrându-l drept mit cultural. Mutația a fost determinată de tendința de autoidentificare a națiunii noastre prin/întru Eminescu, trădând, pe de o parte, permanența crizei identitare, iar, pe de alta, nevoia de „poetul național”, ca model compensativ.

Evoluția Mitului Eminescu (din perspectivă identitară, paradigmatică, ideologică) pune în evidență restructurări axiologice profunde în câmpul său semantic. El se afirmă organic, dialectic sau este modelat artificial în funcție de anumite finalități, procesul mitizării (în sensul de întreținere a mitului în câmpul cultural) fiind în corelație cu demitizarea și remitizarea, ca mecanisme complementare. Acest aspect a fost elucidat, din perspectiva istoriei mentalităților, de exegetul Lucian Boia, care, în volumul *Eminescu, românul absolut*, realizează o radiografie a mai multor realități cultural-istorice, relevând mecanismele de „construcție”/„deconstrucție” a *Mitului Eminescu* de-a lungul timpului. Autorul identifică, mai întâi, „ingredientele care, fuzionând, au declanșat, în acest caz, procesul mitologic” (inteligibilitatea și muzicalitatea poeziei, „accidentul biografic”)¹⁰, urmărind ulterior manifestările acestui mit până la începutul secolului al XXI-lea.

Rezistența Mitului Eminescu în sistemul de valori autohtone a fost explicată și de cercetătoarea Ioana Bot, prin corelarea lui cu tipurile de criză specifice societății românești: o *criză de identitate*, tot mai acutizată în condițiile globalizării; o *criză a valorilor*, marcată de „convulsiile unui orizont cultural aflat într-o dramatică restructurare”; o *criză a domeniilor științei literaturii* (între care și eminescologia cunoaște simptomul „deja-spusului”, operând o „concretizare mai evidentă a unor probleme și redefiniri teoretice generale”); și o *criză a receptării*, mediatizării operei poetului sub semnul interogației *Cum se mai citește azi Eminescu?*¹¹ Și pentru Eugen Negrici, reactivarea periodică a miturilor compensatorii este generată de anumite stări de conștiință. În opinia exegetului, tentat să spulbere „iluziile literaturii române”, *Mitul Eminescu* a supraviețuit și s-a fortificat în virtutea unor „angoase colective”, având o valoare „protectoare și compensatorie”, alternativă pentru frustrările colective: „Psihoza fortificării idolilor în vremuri de primejdie a înghețat cursul receptării și a reîncărcat cu energie mitul pentru mulți ani. [...] Să nu mai vorbim despre ceea ce a reprezentat și ce reprezintă poetul pentru populația românească din afara granițelor – unde numele *Eminescu* a ajuns să fie simbol identitar și strigăt de îmbărbătare și de luptă”¹².

Complementară acestei idei este afirmația lui Petru Creția: „Eminescu nu este reprezentativ pentru etnie în nici una dintre trăsăturile lui și ale ei. Ne recunoaștem în el pentru că este mare și pentru că este atipic într-un fel compensator”¹³). Aparent șocantă, aserțiunea dată este pertinentă ca substanță, pentru că relevă raportarea la

¹⁰ Lucian Boia, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*, București, Humanitas, 2015, p. 15.

¹¹ Ioana Bot (coordonator), *op. cit.*, pp. 15-16.

¹² Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, București, Cartea Românească, 2008, pp. 72-73.

¹³ Petru Creția, *Testamentul unui eminescolog*, București, Humanitas, 1998, p. 236.

Eminescu din rațiuni „compensatorii”, ca la un model ideal al spiritului autohton, inexistent, cu regret, în societatea românească de ieri și de azi.

Tăgăduind omniprezența obsesiei identitare și goana după mituri, drept premise ale procesului mitizării, cercetătorul Marin Mincu le contrapune acestora „filtrul selectiv mai riguros”, susținând că „nu se poate mitiza orice”, deoarece mecanismul mitizant este în corelație cu „procesul imanent al constituirii sistemului axiologic”¹⁴. Prin urmare, Mitul Eminescu nu poate fi expresia unei obsesii identitare în sine. El a fost selectat ca mit cultural-identitar în virtutea exprimării unui fond ideatic adecvat sensibilității și viziunii ontologice a poporului român, dar și în consens cu sistemul axiologic, în plină configurare, a acestuia.

Demnă de atenție este și teza lui Eugen Negrici despre existența unor „cicluri de efervescență a miturilor”¹⁵, când se produce activarea unor mituri latente (Mitul Eminescu, în cazul dat), indisolubil legate de climatul sociocultural. O dovadă este contextul cultural basarabean postbelic, la care, cel mai probabil, face referință exegetul când invocă „situația din afara granițelor”. Ruptura cu spațiul general românesc, interzicerea lui Eminescu timp de un deceniu (1944-1954), precum și oferta trunchiată, ajustată ideologic, de mai târziu au generat o receptare aparte a *eminescianismului* (ca model poetic fertilizator) și a Mitului Eminescu (exponențial pentru spiritul național, alimentând efortul „întoarcerii” la izvoarele românității). De aici tendința de idolatrizare și evocare apoteotică a poetului, ca expresie a efortului de autoidentificare ca grup etnic. Nu este îndreptățit faptul că unii cercetători în domeniu neglijează acest aspect, evocând, cu evidente note de ironie, „podurile de flori” și „discursurile lacrimogene” din exegeza basarabeană. Evident, receptarea specifică a modelului Mitului Eminescu în această „margine” a românismului are nu doar resorturi afective, ci și axiologice, identitare.

Pe linie paradigmatică, *Mitul Eminescu* este circumscris statutului de centru al canonului românesc, instituit prin demersul călinescian. Astfel, Mitul „poetului național” este în corelație cu Mitul „poetului nepereche”, sugerând exponențialitatea autorului și esența proteică a creației sale. Acest moment poate fi explicat, *ab origine*, prin faptul că Eminescu a aparținut unui secol în care literatura noastră și-a aflat paradigma naturală, poetul Eminescu fiind receptat, în continuare, ca un reper dominant în conștiința literară românească.

Deschizând lista marilor autori (naționali, în cazul dat) și intrând, obligatoriu, în uzul didactic (acestea fiind reperele definirii canonului), Eminescu pare sustras schimbărilor canonice, fapt care nu este scutit de reacții demitizante, tăgăduindu-se însăși existența canonului estetic național, care, de altfel, nu este un corpus de opere intangibil, imuabil, ci supus, periodic, schimbării, revizuirii. Criticul Nicolae Manolescu susține, în acest sens, că statutul poetului „paradigmatic și anistoric, neschimbător și pururi exemplar pentru toată suflarea românească”, ca orice formulă de cult, „este mortificantă”¹⁶. În replică, se poate afirma că, în perimetrul literaturii române, Eminescu nu face decât să confirme ideea că un scriitor canonic este întotdeauna viu, stimulând gândirea și trăirea estetică, creația eminesciană rezistând diverselor grile interpretative propuse de multe generații de critici (a căror opinie este

¹⁴ Marin Mincu, *Paradigma eminesciană*, Constanța, Pontica, 2000, p. 295.

¹⁵ Eugen Negrici, *op. cit.*, p. 17.

¹⁶ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Paralela 45, 2008, pp. 377-378.

decisivă în investirea canonică) și a mai multor generații de cititori, creatori, care pot influența, prin receptare, această investire. Tendințele decanonizante nu au făcut decât să semnaleze criza hermeneutică și acumulările encomiastice excesive în abordarea creației poetului, centralitatea canonică nefiind însă anulată; or, în ciuda fluctuațiilor și mutațiilor afirmate într-un climat estetic instabil și determinate de schimbarea mentalității (testul generațiilor), nucleul dur al canonului nu este afectat, certificând viabilitatea estetică a valorilor consacrate și, prin urmare, însăși existența canonului.

Mitul Eminescu a fost exploatat intens și la nivel ideologic, în condițiile în care „mitul poate servi – și servește [...] – la transmiterea unei ideologii, tot astfel cum ideologia se poate servi de miturile importante ale unei comunități”¹⁷. Justificând o pretenție de legitimitate, mitul dat a fost utilizat ca limbaj al argumentării, constituind un obiect de manipulație și sprijinind cauza mai tuturor intereselor sociale și politice ale posterității. El intră în categoria „miturilor de protecție”, ce servesc finalităților ideologice ale momentului, iar reactivarea lui continuă, mai evidentă în anumite contexte social-politice, se explică, în parte, prin faptul că este asociat cu ideologia naționalistă, conservatoare, desprinsă din publicistica scriitorului, fiind, prin urmare, folosit ca stindard de toate mișcările naționaliste românești, de extremă dreaptă (din perioada interbelică), de către comuniști, înainte de/și după 1989 etc.

O primă fază de eferescență a Mitului Eminescu pe tipare naționaliste este semnalată imediat după 1900, când apar sămănătorismul și poporanismul, ca expresii ale unor tendințe naționaliste articulate în ideologii literare. În acest context sunt actualizate tezele eminesciene despre „geniul poporului” și este relansat Mitul Eminescu ca expresie a unui mesianism național. Acesta e reactivat și în perioada interbelică, consfințind, cum observă Ioana Bot, câteva trăsături definitorii lui: „utilizarea politică” și „asocierea definitivă a «problemei Eminescu» aceleia a identității naționale românești”¹⁸. O contribuție majoră la acest capitol și-o revendică Nicolae Iorga, care proiectează imaginea unui Eminescu exponent exemplar al spiritualității românești, promotor al unei ideologii naționaliste și autohtoniste.

Un alt context propice iradierii Mitului Eminescu pe coordonate naționaliste a fost perioada comunistă, care, „prin asumarea «moștenirii culturale», a urmărit propria legitimitate, chiar cu prețul și, în primul rând, cu prețul deformării fondului autentic al culturii naționale”¹⁹. În ordinea dată de idei, se impune precizarea că abordarea problemei naționalismului eminescian se cere realizată doar în rama contextuală a României de la sfârșitul secolului al XIX-lea și nu prin prisma imperativelor ideologice ale perioadelor ulterioare.

Societatea românească s-a confruntat și se mai confruntă cu un proces de tămâiere oficială a lui Eminescu, prezența spirituală a poetului în viața românilor fiind un pretext de speculații și consumându-se la nivelul unor aprecieri puternic colorate afectiv. Discursurile cu un vădit caracter demagogic, implicând emfază aniversară, festivul politic, abordările idolatrizante, au ca miză realizarea unui acord cu publicul pe care încearcă să-l manipuleze, în virtutea afecțiunii generale față de fondul axiologic valorizat. Paradoxal, Mitul Eminescu se situează între doi poli: cel al acuzațiilor de antiromânism și cel al românismului excesiv, pretext pentru speculații naționaliste, și chiar impediment în calea integrării europene.

¹⁷ Ioana Bot (coordonator), *op. cit.*, p. 27.

¹⁸ *Ibidem*, p. 55.

¹⁹ Lucian Boia, *op. cit.* p. 130.

Regretabil este și faptul că, la nivelul mentalității colective, valoarea de circulație a Mitului Eminescu cunoaște deformări sau excese socializante. „Avalanșa de clișee” intrinseci figurii mitice a lui Eminescu trădează, potrivit Ioanei Bot, „persistența unei probleme de raportare a noastră, a culturii românești în genere, la modelul său dominant”²⁰. Tiparele afective, evidente în discursurile omagiale, în poeziile dedicate poetului și chiar în unele (pseudo)cercetări, denaturează receptarea firească a operei poetului, fapt care, inevitabil, provoacă reacții demitizante, conturând, împreună, câmpul dezbaterilor eminescofile și eminescofobe. Manifestate periodic, în funcție de contextul receptării (climatul sociocultural, schimbarea de paradigmă, mode, preferințele publicului etc.), acestea reflectă însuși mecanismul evoluției literare/culturale, semnalând momentele de criză ale unei culturi și etalând schimbările din câmpul literar și mentalitar.

După „negocierea imaginii” eminesciene în epoca de afirmare a poetului (surprinsă în toată complexitatea ei de către cercetătorul Iulian Costache în *Eminescu. Negocierea unei imagini*), *Momentul Dilema* (numărul 265 al revistei, 27 februarie – 5 martie 1998) constituie un alt exemplu edificator al bătăliei canonice, situată la un alt sfârșit de secol (sec. XX), dovadă a faptului că tentativele de reconsiderare a autorilor canonici, iar în speță a *Mitului Eminescu*, se manifestă periodic, râvnind a stabili corespondența dintre valoarea lui intrinsecă și valoarea de circulație. Polemicile și atitudinile din *Dilema*, ce vizează, în aprecierea lui Cezar Paul-Bădescu, nu valoarea lui Eminescu, ci „perceperea lui, felul în care acesta a devenit monedă de schimb și *loc comun* al limbajului de lemn”²¹, pretind a se înscrie în campania de asanare culturală prin renunțarea la cultul primitiv al lui Eminescu, întreținut prin elogii convenționale, care i-au făcut un deserviciu poetului, transformându-l într-un obiect de cult. Atitudinile demitizante, fără a fi novatoare și fără a fi întotdeauna fondate critic (unele operând cu argumentul forte „nu-mi place” sau „mă lasă rece” – Răzvan Rădulescu, T.O. Bobe, Cristian Preda), s-au impus, mai cu seamă, prin caracterul radical, atrăgând în mod firesc un val de reacții, uneori prea agresive, în apărarea lui Eminescu (Leonida Lari, George Alboiu, I.T. Lazăr), care s-au dovedit a fi nu în favoarea obiectului discuției. Și într-o tabără, și în alta, intenția de a înlătura exagerările din *Cazul Eminescu* sfârșește prin adoptarea lor ca metodă de lucru.

Chiar dacă are ca obiectiv afișat revitalizarea spiritului critic în materie de Eminescu, mai mulți cercetători, între care și Marin Mincu, întrevăd „sub eticheta pașnică a demitizării firești”, „un gest demolator premeditat”, prin care „s-a forțat perfid schimbarea orizontului de receptare a lui Eminescu [9, pp. 299-300]. Indiferent de modul în care este receptat *Momentul Dilema* – ca expresie a demitizării sau ca o rediscutare a Mitului Eminescu și o revitalizare a spiritului critic în receptarea poetului –, ecoul imens pe care acesta l-a avut se explică prin modul radical de a pune problema revizuirii mitului, prin faptul că a dat un nou impuls în eminescologie, și, nu în ultimul rând, prin notorietatea poetului discutat.

Cercetarea evoluției Mitului Eminescu în cultura română pune în evidență faptul că adularea excesivă deformează imaginea creatorului român și alterează probitatea exegetică, atrăgând, implicit, atitudinea demitizantă, ca proces de asanare culturală. Incontestabil, „dilemele” de genul celor sus-consemnate sunt inerente evoluției literare, indicând procesul actualizării/revizuirii periodice a valorilor, prin

²⁰ Ioana Bot (coordonator), *op. cit.*, p. 11.

²¹ *Cazul Eminescu*. Antologie de Cezar Paul-Bădescu, Pitești, Paralela 45, 1999

activizarea mecanismelor mitizante/demitizante, manifestate cu diferită intensitate în anumite momente cultural-istorice și aflate în relație directă cu schimbările sociale și mentalitare. Rezistența Mitului Eminescu în confruntarea cu aceste momente „dilematice” nu face decât să confirme faptul că el răspunde, în plan axiologic, identitar și paradigmatic, tendințelor actuale ale scării de valori.

BIBLIOGRAFIE

- Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a II-a, București, Humanitas, 2011
- Boia, Lucian, *Mihai Eminescu, românul absolut. Facerea și desfacerea unui mit*, București, Humanitas, 2015
- Bot, Ioana (coordonator), *Mihai Eminescu, poet național român. Istoria și anatomia unui mit cultural*, Cluj-Napoca, Dacia, 2002
- ****Cazul Eminescu*. Antologie de Cezar Paul-Bădescu, Pitești, Paralela 45, 1999
- Costache, Iulian, *Eminescu. Negocierea unei imagini*, București, Cartea Românească, 2008
- Creția, Petru, *Testamentul unui eminescolog*, București, Humanitas, 1998
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Paralela 45, 2008
- Mincu, Marin, *Paradigma eminesciană*, Constanța, Pontica, 2000
- Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Cartea Românească, 2008
- Noica, Constantin, *Sentimentul românesc al ființei*, București, Humanitas, 1996
- Zamfir, Mihai, *Constituirea mitului eminescian: glose despre un mit modern*, în *Eminescu după Eminescu*, Iași, Junimea, 1978